

Asia

EU; Koulutus, E-kirjelmä: Euroopan komission tiedonanto eurooppalaisesta korkeakoulustrategiasta sekä ehdotus neuvoston suositukseksi siltojen rakentamiseksi vaikuttavalle eurooppalaiselle korkeakouluysteistyölle

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 19.1.2022 ehdotuksen neuvoston suositukseksi siltojen rakentamisesta vaikuttavalle eurooppalaiselle korkeakouluysteistyölle (COM(2022) 17 final). Samaan aikaan julkistettiin komission tiedonanto Eurooppalaisesta korkeakoulustrategiasta (COM(2022) 16 final).

Taustalla on Euroopan komission antamat tiedonannot *eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamisesta vuoteen 2025 mennessä* (COM(2020) 625 final) sekä *eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamisesta* (COM(2020) 628 final) 30.9.2020. Lisäksi taustalla on vuonna 2019 käynnistetyt Eurooppalaiset yliopistot -aloitteen pilotit ja niiden kokemukset.

Neuvottelut eurooppalaisen korkeakoulustrategian päätelmistä sekä suosituksista käynnistyivät koulutuskomiteassa 31.1.2022. Puheenjohtajamaa Ranskan tavoitteena on, että päätelmät ja suositukset hyväksytään koulutusneuvostossa 5.4.2022.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että uskottava ja vahva koulutus-, tutkimus- ja innovaatiopolitiikka EU-tasolla on investointi koko EU:n tulevaisuuteen. Inhimillinen pääoma on Euroopan tärkein voimavara. Suomi pitää korkeakoulutuksen, tutkimuksen ja innovaatio toiminnan synergioiden edistämistä tärkeänä. EU:n strategiseksi tavoitteeksi tulee ottaa eurooppalaisen koulutuksen ja tutkimuksen nostaminen maailman parhaaksi. Tämä edellyttää koulutusinvestointien lisäämistä ja koulutussektorin EU-yhteistyön nostamista uudelle tasolle. Tarvitaan myös tiiviimpää yhteistyötä elinkeino- ja teollisuuspolitiikan, tutkimus- ja innovaatiopolitiikan sekä koulutuksen ja osaamisen kehittämisen välille. Suomelle on tärkeää, että aloitteissa huomioidaan kaikki yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Aloitteiden taustalla oleva Eurooppalaiset yliopistot -aloite kattaa sekä yliopistot (universities) että ammattikorkeakoulut (universities of applied sciences).

Suomi kannattaa aloitteissa esitettyjä tavoitteita. Esitetyt keinot tavoitteisiin pääsemiseksi ovat kuitenkin vielä epäselvät, ja siksi niihin on haasteellista ottaa kantaa.

Eurooppalaisen korkeakoulustrategian esitykseen korkeakoulusektorin yhteistyön viitekehyksen rakentamisesta Suomi suhtautuu varauksellisesti.

Suomi yhtyy komission näkemykseen siitä, että yhteiset eurooppalaiset arvot – ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vapaus, demokratia, tasa-arvo ja oikeusvaltio – tulisi olla korkeakoulujen yhteistyön perustana. Samalla Suomi painottaa, että korkeakoulut ovat autonomisia toimijoita, jotka vastaavat koulutuksen ja tutkimuksen sisällöistä sekä toimintansa kehittämisestä.

Globaalissa kilpailussa pärjäävien huippuyliopistojen luomiseksi on vahvistettava verkostomaisia eurooppalaisia korkeakouluja. Valtioneuvoston EU-selonteossa todetaan, että Euroopan koulutusalue tulee saavuttaa vuoteen 2025 mennessä poistamalla liikkuvuuden ja yhteistyön esteitä ja parantamalla jäsenmaiden koulutusjärjestelmien yhteentoimivuutta. Suomi tukee komission tavoitteita tämän päämäärän saavuttamiseksi. Suomi katsoo, että verkostomaista koulutus- ja opetusyhteistyötä tulisi vahvistaa mahdollistamalla paremmin esimerkiksi koulutustarjonnan hyödyntäminen rajat ylittäen.

Suomelle on kuitenkin epäselvää, mitä komissio suositusehdotuksessaan tarkoittaa yhteisillä eurooppalaisilla tutkinnoilla. Suomessa korkeakoulututkintoon johtava koulutus voidaan järjestää jo nyt kansainvälisenä yhteistyönä. Tutkintoon johtava koulutus voidaan järjestää myös yhteen tai useampaan tutkintoon johtavana koulutuksena yhdessä yhden tai useamman suomalaisen tai ulkomaisen yliopiston/ammattikorkeakoulun kanssa. Suomi suhtautuu varauksellisesti suosituksessa ehdotettuun Euroopan tason korkeakoulujärjestelmän kehittämiseen ja katsoo, että painopiste tulee olla eri järjestelmien välisen yhteentoimivuuden kehittämisessä. Suomi korostaa, että sisällölliset tavoitteet korkeakouluyhteistyössä ovat tärkeämpiä kuin uusien hallinnollisten rakenteiden kehittäminen.

Suomi tukee ajatusta siitä, että korkeakouluyhteistyön syventäminen vahvistaa globaaleihin haasteisiin vastaamista sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän toteutumista. Suomi kannattaa vahvistuvan Erasmus+-ohjelman täysimääräistä hyödyntäystä koulutuksen, osaamisen ja liikkuvuuden edistämiseksi.

Suomi näkee myös tervetulleena yhteisten digitaalisten mahdollisuuksien lisäämisen koulutuksessa ja tutkimuksessa. Suomi korostaa kuitenkin korkeakoulujen autonomiaa ja akateemista vapautta, ja painottaa Bolognan prosessin yhteydessä jo tehtyä yhteistyötä ja prosessiin liittyvien instrumenttien luonnetta koko mannerta koskevana. Suomi painottaa, että korkeakoulut ovat aina osa kansallista koulutusjärjestelmää, jolla on oma lainsäädäntö ja rahoitusmallit.

Jäsenmaat rahoittavat korkeakouluja omien rahoitusmekanismiensa kautta. Jäsenmaiden kansallista korkeakoulurahoitusta ei tule kytkeä EU:n monivuotisen rahoituskehyksen kautta tapahtuvaan Eurooppalaiset yliopistot -aloitteen tai muiden korkeakouluallianssien rahoitukseen. Suomi korostaa olemassa olevien EU-rahoitusinstrumenttien synergian hyödyntämistä korkeakouluyhteistyön tukemisessa.

Lähtökohtaisesti Suomi pitää hyvänä mahdollisten esteiden poistamista ja jo sovittujen sitoumusten toimeenpanon vahvistamista syvemmän koulutus- ja opetusyhteistyön kehittämiseksi. Suomi on kuitenkin epäilevä sen suhteen, miten suosituksessa ehdotettu yhteinen oikeudellinen asema tai yhteinen eurooppalainen tutkinto vastaavat tähän tarkoitukseen.

Suomi tukee systeemistä eurooppalaisen korkeakouluysteistyön kehittämistä sekä Eurooppalaiset yliopistot -aloitteen allianssien osalta, että laajemmin. Aloitteen allianssit ovat yksi yhteistyön muoto, mutta ei kuitenkaan ainoa. Suomi pitää tärkeänä läpinäkyvää seurantaa ja tietoa eurooppalaisten korkeakouluallianssipilottien kokemuksista Euroopassa verkostomaisen korkeakouluysteistyön kehittämisen tueksi.

Suomi tukee opiskelijoiden ja tutkijoiden osallistamista korkeakouluysteistyön hallinnoinnissa. Jäsenmaat ovat sitoutuneet Bolognan prosessissa perusarvojen, kuten opiskelijoiden ja henkilöstön osallistamiseen korkeakoulujen hallintointiin. Suomi näkee, että tätä sitoumusta olisi hyvä aloitteissa korostaa.

Suomi tukee instituutiolähtöistä laadunvarmistustapaa. Suomi ei kannata uusien raportointijärjestelmien tai hallinnollisten rakenteiden luomista ja suhtautuu varauksellisesti erillisen korkeakoulutuksen observatorion rakentamiseen. Neuvoston suositusten tulisi aiheuttaa mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa jäsenmaille.

Suomi pitää tärkeänä, että Eurooppaan luodaan toimivat ja avoimet tutkimuksen ja innovaatioiden sisämarkkinat eurooppalaisen tutkimusalueen tavoitteen mukaisesti. Keskeisenä painotuksena tulee olla tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus sekä synergioiden syventäminen koulutussektorin kanssa.

Tiedon, osaamisen ja tutkijoiden liikkuvuutta tulee kehittää ja tukea niin EU-tason kuin kansallisen tason toimin. Tutkimuksen avoimuuden kehittämistä tulee myös jatkaa, sillä edistetään tutkimuksen laatua, luotettavuutta ja vaikuttavuutta sekä tutkijanuran houkuttelevuutta. Eurooppalaista tutkimusinfrastruktuuriyhteistyötä (ml. teknologiainfrastruktuurit) on tärkeä jatkaa. Uutta tietoa ja teknologioita hyödyntävien uusien ratkaisujen skaalaaminen ja uuden liiketoiminnan kasvattaminen on myös tärkeää.

Suomi katsoo, että Euroopassa tulee jatkaa ponnisteluja, jotta voitaisiin saavuttaa EU-tason kolmen prosentin tavoite t&k-menojen osuudelle bkt:sta. Investointeja ja kannusteita tutkimukseen ja innovointiin tarvitaan niin EU:n kuin kansallisella tasolla. Näiden investointien laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta tulee myös parantaa.

Pääasiallinen sisältö

Komission tiedonanto eurooppalaisesta korkeakoulustrategiasta

Komission tiedonannot eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamisesta vuoteen 2025 mennessä sekä eurooppalaisen tutkimusalueen toteuttamisesta korostavat, että monikansallista korkeakoulujen välistä yhteistyötä tulee vahvistaa nuorten, elinikäisten oppijoiden ja tutkijoiden ajantasaisen osaamisen kehittämiseksi. Yhteistyön lisääminen valtavirtaistaa koulutuksen ja tutkimuksen huipputasoa, joka lisää eurooppalaisten korkeakoulujen houkuttelevuutta ja globaalia kilpailukykyä.

Eurooppalainen korkeakoulustrategia tähtää korkeakoulujen sopeutumiskyvyn lisäämiseen muuttuvissa olosuhteissa sekä panostukseen Euroopan elpymisessä ja sopeutumisessa. Strategia rakentuu eurooppalaisen korkeakoulualoitteen ensimmäisille kokemuksille.

Komissio esittää 2024 puoliväliin mennessä saavutettavaksi strategian neljä avaintavoitetta:

- korkeakoulutuksen ja tutkimuksen EU-ulottuvuus vahvistuu
- korkeakoulut toimivat eurooppalaisen elämäntavan majakoina
- eurooppalaiset korkeakoulut toimivat muutosajureina vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä
- korkeakoulut ohjaavat EU:n globaalia roolia

Komissio nostaa esiin neljä lippulaiva-aloitetta, joilla eurooppalaista korkeakouluysteistyötä voidaan tukea:

- Eurooppalaiset yliopistot- aloitteen allianssien lisääminen: laajentaminen 60:sta eurooppalaisesta korkeakoulusta yli 500:n
- Eurooppalaisten korkeakouluallianssien lainsäädännön luominen: pilotointi vuonna 2022 Erasmus+ -ohjelman alla
- Yhtenäinen eurooppalainen tutkinto: ensimmäisten askelten pilotointi vuonna 2022 Erasmus+ -ohjelman alla
- Eurooppalaisen opiskelijakortin yleinen käyttöönotto: eurooppalaisen opiskelijatunnisteen käyttöönotto kaikille opiskelijaliikkuville vuonna 2022 ja kaikille korkeakouluopiskelijoille 2024 puoliväliin

Lisäksi komissio aikoo tarkastella vuonna 2023 neuvoston suositusta laadunvarmistuksen eurooppalaisesta yhteistyöstä korkeakoulutuksessa eurooppalaisen laadunvarmistus- ja tunnistamisjärjestelmän kehittämiseksi, raportoida vuonna 2022 neuvoston suosituksesta automaattisen yhteisen tukintojen tunnistamisjärjestelmän käyttöönotosta sekä tehdä ehdotuksen neuvoston suositukseksi siltojen rakentamisesta eurooppalaisen korkeakouluysteistyön vahvistamiseksi.

Komissio esittää, että MFF-kauden ohjelmien välitarkastelussa kehitetään investointipolku, joka hyödyntää alueellista ja kansallista rahoitusta sekä EU-instrumentteja. Komissio pyytää jäsenmaita etsimään mahdollisuuksia eurooppalaisten yliopistoallianssien kansalliseen rahoitukseen, kehittämään riittäviä rahoitusmekanismeja korkeakouluille ja tukemaan alat ylittäviä rahoitusohjelmia.

Komissio ehdottaa perustettavaksi vuonna 2023 eurooppalaisen korkeakoulutussektorin observatorion, joka tekee tuloseurantaa eurooppalaisen korkeakoulutuksen strategian vuosittaisen etenemisen arvioimiseksi.

Neuvoston suositus siltojen rakentamiseksi vaikuttavalle eurooppalaiselle korkeakouluysteistyölle

Komissio nostaa esitykseen neuvoston suosituksiksi toimenpide-ehdotuksia eurooppalaisesta korkeakoulustrategiasta huomioiden subsidiariteetti-periaatteen, instituutioiden autonomian, akateemisen vapauden ja kansalliset olosuhteet. Jäsenmaiden tulisi yhteistyössä sidosryhmien kanssa:

- testata mahdollisuutta luoda eurooppalaisten yliopistojen alliansseille yhteistä oikeudellista asemaa
- rakentaa yhteisiä eurooppalaisia koulutusohjelmia ja tutkintoja, myös poikkitieteellisiä toimia
- mahdollistaa korkeakouluille innovatiivisten yhteisten monikansallisten, innovatiivisten koulutustoimien kehittäminen kuten esimerkiksi opiskelijavalintamenettelyt ja hakumenettelyt, eurooppalaisen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmän ja Euroopan laadunvarmistusjärjestelmän hyödyntäminen ja aikaisemmin opitun tunnustaminen
- tukea liikkuvuuden sisällyttämistä monikansallisiin koulutusohjelmiin

- sitoutua eurooppalaisten yliopistoallianssien kestävään rahoitukseen
- edistää instituutioiden autonomiaa
- vahvistaa luottamusta yhteisiin koulutusohjelmiin ulkoisella laadunvarmistuksella ja akkreditoinnilla
- sitouttaa opiskelijoita ja tutkijoita enemmän mukaan korkeakoulujen monikansallisen yhteistyön hallintaan
- tukea laadukasta yhteistä virtuaalioppimista

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT artiklat 165(4) ja 166(4)

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Koulutusjaoston (EU30) kirjallinen menettely 9-11.2.2022

Tutkimus ja innovaatiojaoston (EU20) kirjallinen menettely 9.-11.2.2022

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Sitoutuminen neuvoston suositukseen ei sellaisenaan aiheuta muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön eikä vaikuta Ahvenanmaan asemaan

Taloudelliset vaikutukset

Ei suoria taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Ulla-Jill Karlsson, OKM
Bosquet Päivi, OKM
Piiroinen Kaisu, OKM
Kauppinen Petteri, OKM

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	jaosto koulutus (EU 30), koulutus, tutkimus, tutkimus- ja kehittämistoiminta, jaosto tutkimus ja innovaatio (EU 20)
Hoitaa	OKM, TEM
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, PE, PLM, STM, TULLI, UM, VM, VNK, VTV, YM
